

HOLLÓS MÁTÉ
VAVRINECZ BÉLA SOMOGYI KRÓNIKÁJA¹

Vavrincz Béla

Hollós Máté

– *Oratórium formálódik Vavrincz Béla műhelyében?*

– Rendhagyó oratorikus forma, a *Somogyi krónika*, amely Somogy megye ezer évét énekli meg. Onnan származom, így megihletett, amikor a Somogyi Levéltár igazgatója, *Kanyar József* a hetvenes években *Harminc nemzedék vallomása Somogyról* címmel közreadta kutatásait. Oratóriumért kiáltott a gyűjtemény, mely somogyi költők verseit is tartalmazta (Berzsenyiét, Csokonaiét, ismeretlen középkoriakét). Találtam ezekhez zenei, mindenekelőtt népzenei vonatkozásokat is. *Fodor András* segített a tengernyi anyagot rendezni, szervezett szövegünket a nyolcvanas évek közepén a *Somogyi Krónika* című folyóiratban meg is jelentette. Éreztem azonban, hogy a kép nem teljes. Immár magamra vagyok utalva, hogy meghúzzam a szöveget, melynek különös nehézsége, hogy ismereteket közvetít – nem lehet oly könnyen követni, mintegy bibliai textust. A megye rendkívül érdekes történelmét bemutató közlésekhez rendeltem a lírikus szakaszokat.

¹ Muzsika 1999/12. (Művek bontakozóban)

– *Történeti narrációhoz kapcsolódnak tehát áriaszerűen a költemények?*

– Igen. A költők között a legtöbb verssel persze Fodor András és *Takáts Gyula* van jelen. Sok költemény csak rövid idézetek erejéig fért a szövegkönyvbe. Örültem, mikor rátaláltam *Bertók László* padlás lesöprésről szóló versére: épp ilyesmi hiányzott nekem a korábbi tervekből. 1956 történelmi előzménye, ahogy egy parasztyerek látja. A prózai szövegek kissé melodramatikusak, így sokhelyütt kellett pianissimo köztes zenétet írnom. Az is köti a kezem, hogy az előadók amatőrök: a *Zákányi Zsolt* vezette *Vikár Béla Kórusnak* például kis létszámú a férfikara, jóllehet annak fontos dramaturgiai szerep jut. A zenekari szövetben filmes eszközöket is használok, például elúsztatást – ezt a *Kaposvári Szimfonikus Zenekar* szólaltatja majd meg. Két narrátort alkalmazok (ők a helyi színház művészei), négy énekes szólistát viszek Budapestről, sőt számítok a *Somogyi Táncgyűttesre*: nekik háromszor kell pódiumra lépniük a szöveg logikájából fakadóan – ez újdonság egy oratóriumban.

– *Mennyire törekedtél a somogyi történelem teljességének ábrázolására?*

– Szent István korában indul a történet. Az 1091-ben Szent László avatta somogyvári bazilikát francia szerzetesek vezették, ezért a maiak is tartják a kapcsolatot az Arles melletti St-Gilles városával. Írtam St-Gilles-be – a név Szent Egyedet jelent, és a somogyvári bazilikát is Szent Egyedről nevezték el –, s kértem ide vonatkozó dallamot. Félttem, hogy az ottani tűzvések elpusztították a nyomokat, végül mégis megérkezett a Szent Egyed-dallam. Kiderült, nálunk is ismerték e melódiát, más szöveggel. Később előfordulnak a zenében *Pálóczi Horváth Ádám* kissé már könnyedebb stílusú dallamai, amelyekhez hozzátettem némi fanyar ízt. Több dalt megosztottam két énekes között; a szülőföldről szóló Takáts Gyula-verset négy szólista adja elő.

– *A narráció hogyan oszlik meg?*

– Egy férfi és egy nő között, a karakterek szerint. Nekik jut az ismeretlen bajor költő eredetileg valószínűleg latin verse is (én már fordításban találtam): *Magyarországot amikor a tatárok tönkretették*. A bibliai Ráhellel sirat: „Milyen híres voltál, Magyarország!”

– *Milyen hangfajúak a szólisták?*

– Szoprán, alt, tenor, bariton. Az utóbbi *Bordás György* lesz, aki főiskolás korunk óta oly sok művemben szerepelt már.

- *Van-e a kórusnak dramaturgiai szerepe, szemben a szólistákkal?*
- Írtam Fodor Andrással nyitókórust. A zárótételben visszatér Takáts Gyula Szülőföldem című versének befejező strófája, s líraian csendíti ki a mintegy 70 perces művet.
- *Lehet-e az oratórium egyes tételeit külön is énekelni?*
- Utólag gondoltam erre. *Sík Sándor* Andocsi Máriához szóló, Trianonra reagáló versét mindenképp, hiszen azt már korábban megírtam a cappella énekkarra, s így csatoltam a Krónikához. Van még néhány zárt kórustétel, amely külön is előadható, de a zárások többnyire egyben egy új szakasz megnyitásai is. Már a *Gizellában* is ezt a módszert követtem. Beépítettem a *Peire Vidal*-féle „Jelentő ének Magyarországról” trubadúrdallamát is, hiszen az is Somogyhoz kötődik.
- *S milyen szerepet adsz a táncosoknak?*
- A nyitótételben, a *Szülőföldem* című versben megjelenik egy szarvas, amely a Napot és a Holdat viseli a szarva közt. Ez bizony a regölés motívuma! Beindítom hát a regösöket: táncos bottal átkelnek a színen. Ezalatt prózát mondathatok, de zene nem szólhat, hiszen a tánc zaja elnyomná. Rádöbbsentem, hogy a híres Ungaresca-dallam egy somogyi kanásztáncból származik.
- *Hová konkludál a darab? Milyen hangulatú versekhez, zenéhez jut el? Diadalmas vagy épp elégikus?*
- Bensőségessé válik a befejezés. Voltaképp a somogyiaknak írom a művet, még ha másutt is előadható. Megzenésítettem *Sipos Gyula* gyönyörű versét: *Egy somogyi vadkörtefához*. Ez a mű az ő gyermekkori indulását idézi. E lírai ellenpontokat kell szembe állítani a tények könyörtelenségével.

VAVRINECZ BÉLA
EMLÉKEIM MOLNÁR ISTVÁNRA²

A magyar néptáncművészet a népi-demokratikus állam segítségével virágzott fel, s bár a szovjet példa számított, elsősorban mégis a Gyöngyösbokréta mozgalom, valamint az ezzel párhuzamosan kialakuló öntevékeny mozgalom eredményeire támaszkodott. A nagy fellendülésben komoly szerepet játszott Molnár István, aki nemcsak ismerte a néptáncot, de Bartók és Kodály eszméit is magáénak vallotta, s azokat a táncművészetben is érvényre akarta juttatni. Terve és célja a magyar táncművészet megteremtése volt, mégpedig úgy, hogy a nemzetközi balettnyelv helyett a népihagyományokra támaszkodva, azt építve-fejlesztve alakítsa ki a magas művészet formáit.

Személyesen elég későn kerültem kapcsolatba Molnárral. 1948 ősze hozott össze Rábaival, majd számos más koreográfussal dolgoztam már, mikor 1952 tavaszán a Magyar Képeskönyvvvel kapcsolatban eljutottam hozzá. Asszisztense, Krizsán Sándor - kit már MÁVAG-beli munkája során megismertem - március közepén azzal keresett föl, hogy a SZOT Együttes (melynek tánckarát Molnár vezette) bemutatóra készül, de a Vaszy Viktor és Hajdú Mihály által készített zenére „nem tudnak táncolni”. Kérték, hangszereljem át a szimfonikus zenekarra és vegyeskarra írt művet népizenekarra. A kottát átnézve láttam, hogy az elképzelés oratórikus, nélkülözi a jellegzetes táncritmusokat, ezért hangszerelés helyett teljes átdolgozást javasoltam. Mindenbe beleegyeztek, csak lehessen rá táncolni – és persze két hét múlva bemutató... A partitúra időre elkészült, s csodák csodája: tudtak rá táncolni!

A pozitív eredmény újabb feladatot hozott. A főpróba előtti este fél kilenckor felhívott az igazgató, s kérte, hogy Vujicsics Tihamér „Korsós” című számát is hangszereljem meg, a zongorakísérő már útban van a lakásom felé. Hajnalra elkészültem, s délre a még meg sem száradt szólamokat összepróbálhatták.

A sikeres munkáért dicséretet főként a táncosoktól és Krizsántól kaptam, Pista bácsi egyszerűen csak elismerte munkámat. A szám említett része, a

² Táncművészeti Dokumentumok, 1989

Kapuvári verbunk és csárdás máig önállóan szerepel, míg a „Kis szvitben a darab kiegészül egy kanásztáncsal.

A korszerű téma és a néptánc nem vegyült mindig ilyen sikeresen. A „Vasárnap délután a végállomáson” a budapesti villamoskalauzok életéről festett idilli képet (természetesen csupa pozitív, vidám életérzéssel), és Bodrogi Gyuszival a középpontban. A „Hazatérés” a távol dolgozó férj rövid otthoni tartózkodását mutatta az előzőnél lényegesen elfogadhatóbb megjelenítésben (itt Vásárhelyi László kapott feladatot).

Az 1953-as bukaresti VIT-re az együttes tánckarát delegálták. A fő szám a Képeskönyv volt. Kihasználtam ezt a lehetőséget, és a hibás és hiányos dallamokat kijavítottam, pótoltam, igyekeztem a két eredeti komponista anyagát teljesen mellőzni, végig sajátot adni. Ez nem sikerülhetett teljesen, mivel a Karádi kép a bevezetővel Vaszynál a legjobban megformált anyag volt. Hogy ebből mennyi lehetett az ő többlete, s mennyi Molnáré, azt már képtelenség eldönteni. A Dudari dór dallamát – amit még Vujicsics rögtönzött Pista bácsinak – vétek lett volna mellőzni! Ennek szövegét is Molnár írta. („Kisdudarban zúg a bánya, Megy a rózsám a munkába, Kombájnnal fejt a szemet, Karjával ölel engemet”) Ezt ma már Nyék Sándor költői szövege pótolja, amit az 1954-ben készült Banovich-féle filmhez írtunk. A javítások szükségességét Molnár sem vitatta, megoldását rám bízta, s a hosszban megváltozott zenére utólag ráigazította a táncot.

A bukaresti élmények hatására készült két román darab, a „Munténiai óra” és a „Csörgőtánc”. Zenei anyagukat a kintről hozott kották képezték.

A Képeskönyvvel egyidőben két folklórszám is készült, a „Tánc a munka után” és a „Tyukodi csárdás”. Az elsőben Molnár erdélyi emlékeiből merített, részben a maga gyűjtötte zenei anyag alapján, ezeket könyvében is közli. A lejegyzések gyanúsak tűntek, ám kérésemre sem mutatta meg az eredetit, így azokat szabadon alakítva szinte új anyagot komponáltam. E tánc talán a legjobb példa arra, mennyire került Molnár a hatásadászatot. A legszebb táncmotívumok gyakran a színpad háttérében jelentek meg. Egy ízben a színpadról figyeltem föl erre. Mikor Molnárnak szóvá tettem, semmitmondó felelettel tért ki.

Katonai szolgálatom letöltése után, 1952 őszén lettem tagja a SZOT Együttesnek, amely ekkor már kissé csökkentett létszámmal működött. Megszűnt a szimfonikus zenekar, a kórus is kisebb lett, a tánckar is leadott pár főt, viszont megalakult az általam irányított népipzenekar Horváth B. János,

később pedig Kovács Árpád vezetésével. Egy esztendeig négy rézfűvósunk is volt, ők a tömegdalok kíséreténél, valamint Molnár koreográfiájában, a Hacsaturján zenére alkotott Kardtáncban szerepeltek.

Molnárral való alkotói együttműködésem sajátos volt. Ő tisztelte a zeneszerzőben a partnert, s szinte alig mondott valamit, sőt ha a zene elnyerte tetszését, akkor még azt is elnézte, ha valami „mást” adtam. Ilyenkor csak jó pár nappal később reagált rá: „Észrevettem, hogy mást csináltál. Szerencséd, hogy tetszett, így én változtattam a táncon.” Később ez a módszer rendszeressé vált. Vitatkozni nem lett volna érdemes, őt csak a zenével lehetett meggyőzni.

A táncalkotókkal kialakult hagyományos együttműködésben mindig a zene készült el előbb – a koreográfus kívánsága szerint –, és erre épült-készült a tánc. Molnárnál ez a módszer nem vált be. Bár a zene erősen inspirálta, táncötleteit rögtön fölvezolta, s félkészben be is mutatta. Ezekből indultam aztán ki, majd az általa javasolt dallamokat átnézve kértem, hogy cseréljük ki őket értékesebbekre. Mikor elkészült a tánc, az egészről alkotott benyomásom alapján alakítottam ki a végleges zenei anyagot. Ez a munkamódszer nála mindig bevált.

1953 tavaszán készült el az I. szvit „Új élet” címmel, a „Sztahanovista bányász köszöntése” alcímmel. Molnár igyekezett a kor és a többségek elvárásainak megfelelően haladó tematikával elfogadtatni az akkor narodnyiknak bélyegzett néphagyományt. E számban is a Kapuvári verbunk és csárdás volt a lényeg, s ez később külön is megállta a helyét. A szvit cselekményét, az énekek és köszöntők szövegét, sőt dallamát is ő maga írta. Ez utóbbi ugyan emlékeztetett a Varsavianka dallamára, de a célnak megfelelt. A számot közösen készítettük Bíró Attilával, aki korrepetitorként a tánccal egyidőben rögtönzött. A mű minden elvárásnak eleget tett, a korszerű tartalom hatásos néptáncfeldolgozásban jelent meg.

Banovich Tamás 1953 végén cselekményt írt a Képeskönyv anyagához, így akarták megfilmesíteni. A szövegekönyv szerint több karakterzenét kellett írnom, más átvezetőket stb... A forgatás közben kiderült, hogy Banovich ötlete lerontja a táncot. Erre drasztikus módon gyorsan összeállítottak valamit az addig fölvetett képekből, ami persze semmiféle egységet nem alkotott. Máig sem értem, Molnár miképp egyezhetett bele a változtatásokba. Később sem említette, sőt el kellett felejtetni, s előre nézve dolgozni tovább. A Képeskönyv megfilmesítésének hírére Vaszy levélben kérte jogi igényeinek biztosítását. Felkerestem a partitúrával, mutatva, mennyire átdolgoztam az egészet. Erre készséggel

visszalépett, írásban is elismerve, hogy az abban felhasznált zenei anyag teljesen az enyém. A film „Magyar Táncképek” címmel ment.

Még egy műről, a „Köszöntődről kell említést tennem: a kor elvárta Sztálin- és Rákosi-köszöntők helyett készítette Molnár István a „Megvirágzott a diófa” dallamára. A szövegben csak új életünk dicséretéig ment el. A koreográfia néhány aktuális alkalmat leszámítva hamar lekerült a műsorról. (Pontos keletkezési ideje 1952. október) Hasonló alkalmi darab volt a „Traktorostánc” (II. szvit) is, amely szintén nem élt meg sok előadást.

Molnár munkamódszere igen sajátos volt. Ötleteit azonnal kipróbálta a táncosokkal, de sokból nem lett semmi. Bár elképzeléseit tudatosan forgatta, formálgatta magában, mégis ösztönei vezették. 1954-ben jelezte, hogy egy közel egy órás balladát készít Bíró Ferke és Gyöngy Ilona történetéből. Elképzelését röviden vázolta, megadta a tételeket, a kért zenei anyagot és a verseket. Erre pár zenei vázlatot adtam. A nagy anyaghoz képest kevésnek éreztem a kapottakat. Nem tudtam, merre induljak, ő pedig mintha tőlem várta volna a kezdeményezést. Végül is a gondolat torzóban maradt, bár egyes ötleteit Pista bácsi más műveiben felhasználta.

Molnár a tánckart nemcsak a táncra, hanem az énekre is fölkészítette, sőt a magyar népművészetre is ráirányította figyelmüket, meg a népi írók és költők segítségével az irodalom felé is utat nyitott: a színpadi alakításra, jellemformálásra való nevelésével a teljes embert alakította. A tánckar szinte fanatizáltan követte őt. A táncosok magánéletébe is beleavatkozott, párokat választott széjjel, illetve hozott össze (ezekből később több felbomlott). A tanítványok közül Tímár Sándor sajátította el a legsikeresebben ezt a mester-tanítvány viszonylatot.

1954 nyarán kezdődött az együttes vándorlása. Az erzsébeti Csiliből egy használaton kívüli Damjanich utcai iskola épületébe mentünk, majd ősszel a Tárogató úti SZOT iskolába. Ez nem jót jelentett.

Az év végén már erősen dolgoztunk az új műsoron. Ekkor készült a visszaálmodott „Dobozi csárdás”, a „Porcsalmai botoló”, mely később a „Szerelmi tánc” címet kapta. Ez utóbbinak egyik próbáján láttam, amint Molnár Galambosnak megmutatja, hogyan képzei a férfi szerepét. Azonnal értelmet kapott az ősi téma, s megtelt erővel. Hatására egy este megírtam a zenét passacaglia formában. A tánc azt az egészséges erotikát sugározta, ami a szerelemben természetes, emberi. Vujicsics az egyik próbán ezt meglehetősen

szemtelen hangon szóvá tette: „Pista, ugye a bot itt phallikus jelkép?” Molnár hallgatott, majd később a számot az évődés felé vitte, legyengítve sajnos az erejét. Székelyforgó címmel Lajtha: Kőrispataki gyűjtésének nemrég megjelent anyagára - szintén szép koreográfia készült. Ezt még be tudtuk mutatni, de a „Bihari szvit”-et és a többi már nem. A SZOT ugyanis az NDK-ba készülõ együttest az indulás előtt két nappal, 1955 április 2-án feloszlatta! A fizetésekor még rá akarták venni a tagokat, hogy az új békekölcsönből jegyezzenek...

A táncosok közül egyesek a Honvéd Művészegyüttesbe, mások az Állami Népi Együttesbe mentek át. Jó részük azonban hazament vidékre, s felhagyott a táncolással. Molnár 1955 ősztől a Honvédokhoz került koreográfusként. A tánckart volt tanítványa, Böröcz József vezette. Átvette többek közt a Dobozi csárdást, a Forгатó táncot, melynek nevét Székelyforgóra változtatta, s rögtön belekezdett egy érdekes, nagy munkába.

A nyár folyamán Molnár tanulmányi kiküldetésben a Szovjetunióban járt. Moszkvában alkalma volt az Összszövetségi Mezőgazdasági Kiállításon fellépő különböző nemzetiségeket megnézni. Ebből az élményből kezdte felvázolni az „Ének a Szovjetunió népeiről” című, közel órára tervezett szvitjét. Novemberben elkészült a Balti kép, s több sikeres előadást ért meg. A Honvéd táncosok ebben jól kamatoztathatták balettre épülő technikájukat. A szimfonikus zenekar pedig nekem adott lehetőséget a színes és változatos kíséretre.

Természetesen a Képeskönyv is betanításra került, de sajnos, kórus nélkül. A darab 1956 februárjában lett színpadképes. E hónapban készült el a Szovjet szvit újabb négy tétele is, melyek igen mutatósak voltak, mégis megőrizték az eredeti hangulatot. A „Grúz tánc”, a „Baskír játék”, a „Tadzsik fátyoltánc” és az „Örmény birkózás” egyelőre külön-külön kerültek bemutatásra. Összekapcsolásukra Molnár még nem utalt.

Egyik beszélgetésünk alkalmával megkérdeztem, honnan tudja, érzi a különböző karaktereket? Nem tart-e attól, hogy darabjai utánérzések lesznek, amint azt külföldi együttesek „magyar” táncainál folyvást tapasztalhatjuk? Válasza az volt, hogy őt a zene inspirálja, s ő azt érzi ki belőlük, amit az eredeti nép is kiért. E féligazságot tartalmazó kijelentést (hiszen látta is ezeket a táncokat!) meg tudtam erősíteni egy német zenetudós (W. Heinitz) állításával, aki szerint a jellegzetes zenék jellegzetes mozdulatokat inspirálnak. Akinek fejlett érzéke van, az ráérez ezekre. Molnárbán valóban élt hasonló képesség, de ennek veszélyes volta csak pár év múltán derült ki. A hatvanas évek közepén Indiába hívták meg a Budapest Táncegyüttest. Molnár erre, a tipikus

kézmozdulatokat, mudrákat artisztikus formába öntve, jellegzetes indiai táncot kreált „ajándékul”. A műsort itthon megtekintő indiai nagykövet azonban finoman figyelmeztette, hogy a kézmozdulatoknak jelentése van. Jobb, ha a számot nem mutatják be odakint...

Molnár 1956 tavaszán már kevésbé figyelt a Honvédokra. A táncosok készséges hozzáállása ellenére érezte, hogy ez nem az ő tánckara, ő csak koreográfus. A döntő változást az jelentette, mikor a Vegyipari Szakszervezet kultúrosztálya Einreinhof József segítőkész tevékenységével létrehozta a Budapest Táncegyüttest, főleg a régi SZOT- együttesi tagokból. Júniusban a munka nagy lendületet vett, mikor az augusztusi svájci meghívás bizonyossá vált. Az amatőr keretekben az együttes szinte profi munkát végzett. A létszám csak kis együttesre adott módot. Kilenc pár táncos és tizenegy zenész ment az útra. Énekesnek eredeti falusi kislányt vittünk, Palágyi Annuskát Püspökhatvanból.

A felkészülést számos hazai fellépés előzte meg, ahol összerázódott az együttes. Porcsalmán kíváncsian vártuk, hogyan fogadja a falu saját táncát? A közömbös fogadtatást Molnár sajnálta, s azzal magyarázta, hogy „nem ismerik saját hagyományaikat”. Szerintem a parasztközösség nem érezte sajátjának a cigányok hagyományát.

A „saját” együttes felszította Molnár alkotói fantáziáját: másfél hónap alatt elkészült a műsor hét új számmal! A néptánc mellett visszanyúlt középkori, XVII-XVIII. századi hagyományunkhoz a Régi magyar párostáncban, illetve a hajdútánc-anyaghoz a Végvári vitézek táncában. A zenekar megteremtése egyáltalán nem volt könnyű, a régi zenészek másutt helyezkedtek el, s bár 1956 nyarán egy nyugati út igen csábító volt, csak a legutolsó pillanatban, az indulás előtti napokban alakult ki a végleges zenekar. Ebben Banyák Kálmán vezetésével többek között négy hegedűművész, és az ország vezető klarinétosa is helyet foglalt. A gond az út végén kezdődött, mert négyen kint maradtak! Igaz, egy hét múltán ők is hazatértek – minthogy várakozásaik nem váltak be –, a szeptemberben induló három hónapos közel-keleti útra mégis új zenekar kellett, éspedig érvényes útlevéllal rendelkező tagokkal! Ilyen is akadt, a debrecenieké, akiknek elmaradt görögországi útjuk, így hát leköltöztem egy hétre a cívisvárosba, és kemény munkával beléjük kalapáltam a műsort. Molnárt csak az érdekelte, biztosítva van-e az együttes fellépése? Ez olyan áron teremtdődött meg, hogy én kimaradtam a keretből, a debreceniek vezetője került a helyemre. Erről az igen érdekes és kalandos útról érdemes lenne beszámolni

valakinek, aki átélte a „leányrablás”-tól, a szuezi konfliktusból való menekülés lehetőségének utolsó pillanatától kezdve a viszontagságos hazatérésig az egész szép utat.

Ha a kész műveket vesszük figyelembe, az 1957-es évben aránylag kevés darab született. A SZOT Együttes két évvel korábbi útjára tervezett német tánc például kis átalakítással „Német polka” néven készült el. Új szint jelentett viszont a „Három nővér” mesejátéka, amiben már a Galántai táncok világa idéződik fel.

Az év nagy részét hazai fellépések töltötték ki. A Vegyészek biztosította szűkös anyagi keret kisebb bővítését tette lehetővé a Műv. Minisztérium támogatása. Hivatalos, állami státust ekkor még nem adtak.

A fellépéseket veszélyeztette a zenekar bizonytalansága. A korábbi együttesek felbomlottak, illetve vidéki illetőségük miatt kiestek a számításból: új zenekart kellett szervezni. Ez csak őszre oldódott meg, amikor sikerült Jónás Mátyásékat átcsábítanom a rajkózenekartól (melyet tavasszal én készítettem föl a moszkvai VIT-re). Végre hosszú időre megoldódott a zenei probléma, s a jó minőségű, összeszokott zenészekkel meg lehetett valósítani a következő évek Bartók-Kodály programjait. Ez évben rugaszkodott neki Molnár másodízben a Kállai kettős anyagának (Emlékezés), de most sem lett belőle tartós szám.

Molnár támogatott abban, hogy a zenekar a megszokott csárdásvariációk és Liszt-rapszódia helyett értékes muzsikát játsszon. A tetszhalálból nemrég felébresztett Liszt Csárdás macabre-ja megragadott elementáris erejével, démonikus látomásszerűségével. Átírtam, s a zenekar örömmel játszotta, mert érezte és tapasztalta, hogy ezzel is lehet közönségsikert elérni. Az együttestől való távozásom után kb. egy évvel hallottam, hogy hirtelen lekerült a műsorról. Kiderült, hogy az egyik külföldi úton, ahol Liszt e művét játszották, valamelyik roma halálhírt kapott hazulról. Valaki bedobta, hogy ez azért van, mert a Liszt-mű is a halálról szól (Haláltáncsárdás néven forgalmaztuk). A babonás cigányok nem voltak hajlandóak ezentúl játszani! Ha Liszt tudta volna, hogy zseniális művének nemcsak zenei, de mágikus hatása is van...

Itt kell sort keríteni Molnár és a zenészek kapcsolatára. A zenészek csak kevés helyen találják meg azt a hangot, amit a közös munka megkíván. Általában nem érzik, nem éreztetik, hogy a zenekar a táncosok érdekeit szolgálja! Molnár megbecsülte a jó zenészeket, és dicsérte is őket, ha kellett, de

kritizálta is. A zenészek szerették és tisztelték, hisz tapasztalták megbecsülő figyelmét.

1958 őszén Molnár István a hosszú külföldi tartózkodás ellenére nagy műsorral lépett a közönség elé. A Szerelem és tűz táncai-ban Bartók (Allegro barbaro), Kodály (Galántai táncok), és Liszt (h-moll ballada) muzsikájához nyúlt, és különösen az első kettőre készített művével aratott nagy elismerést. A Liszt-zenére koreografált Toldirészletet vegyesen fogadták. A tervezett teljes Toldi-mese ismeretében ugyanis e részlet jóval többet jelentett a táncosoknak, mint a nézőnek. Magam a cigány anyagból épült Párbaj (Próbatétel) című táncjelenet szerzőjeként igyekeztem Molnár kérésének eleget tenni: nem szokványos cigány táncot készíteni, hanem az igazi cigány karaktert megjeleníteni.

1958 januárjában a Művelődési Minisztérium végre kiadta az együttes alapítólevelét, s ezzel újra hivatásos lett az együttes: a Vegyipari Szakszervezet helyett a minisztérium hatáskörébe került. De még 1959 januárjában részt vett az agrigentói nemzetközi amatőrfesztiválon. A magyar állam nyilván nagy jelentőséget tulajdonított e fellépésnek, hiszen külön repülőgépet biztosított. El is nyertük a nagydíjat, ami automatikusan meghívást jelentett a következő évre is. Agrigento után még felléptünk Szicília más városaiban is, majd Rómában, a Művész Klub színpada következett. Hazafelé menet pedig az albánok kérésére Tiranában adtunk műsort.

Agrigentóban verseny folyt, sok együttes részvételével. A hangulat ennek megfelelően feszült, sokszor izzó volt. Molnárt mindez látszólag nem érintette. Külsőleg nyugodt volt, mint aki biztos a dolgában. Ő megtette a magáét, a többi az ítélők dolga... Ez a belső magabiztosság azonban erős önkritikával párosult. Ezt tanúsítják azok az átdolgozások, melyek sokszor évtizedeken át tartottak egy-egy műnél.

Az olasz utat márciusban újabb követte: a Szovjetunióba utaztunk. Ungváron kezdtük föllépéseinket, ahol a helyi magyarság lelkesedése érthető volt, ám a siker később sem maradt el. Lvov (az egykori Lemberg), Leningrád, majd Moszkva színpadai és művelődési házai tanúsíthatják ezt.

Már az előző év őszének bemutatóján, s most mindkét úton vállaltam a zongorista szerepét az Allegro barbaro és a Liszt-ballada előadásával. Ezzel is segíteni kívántam az együttest, hogy megtakaríthassa a zongoraművész tiszteletdíját. Ezt a gesztust Molnár természetesnek vette, pedig számomra a

rendszeres gyakorlás jelentős idővesztést okozott. Ezért a szovjet út után már nem vállalkoztam erre.

Az év további részében megint új műsorra készülődtünk. A szóló Kardtáncot Molnár magára szabta, előadója Galambos Tibor lett. Több kisebb folklórszám mellett (Üveges, Üveges szöktető, Tyukodi csárdás, Sarkantyús, Botoló) ekkor készült III. szvitje *Magyarok táncai* címmel. Ebben is volt egy Kardtánc, ez azonban különbözött az előzőtől. A szvit felépítésében nem érte el a Képeskönyv kiegyensúlyozott arányait. Noha több érdekes egységesítési törekvést figyelhettünk meg, mégis a vegyesség, a tarkaság képét mutatta.

Az új műsor 1960-ra készült el, de én ekkor megváltam az együttestől, mivel a BM Szimfonikus zenekaránál lehetőségem nyílt karmesteri munkára. Ezt Molnár méltányolta. Kettőnk viszonyában mégis többéves szakítás következett be, oka pénzügyi-jogi természetű volt. Előzménye egy 1958 márciusában készült szerződés, amelyben az együttes utólag megvette már jó másfél esztendeje használt műveim és feldolgozásaim játszási jogát. Eleinte havonta törlesztette ezt, majd az államivá alakult együttes egyszer csak leállt ezzel. Tudakozódásomra közölték, hogy nem tekintik a szerződést érvényesnek. A Szerzői Jogvédő Hivatalhoz fordultam. Ők egyértelműen nekem adtak igazat, követelésem jogos, fel is léptek ügyemben. Miután az együttes őket is elutasította, jogi útra terelték az egészet. Az első pert simán megnyertem, az együttes fellebbezett. Ez így ment, míg csak a Legfelsőbb Bíróság pontot nem tett az ügyre, követelésem jogos, azt az együttesnek ki kell fizetnie. A legutolsó tárgyaláson Molnár is megjelent, ki a szerződést, mint igazgató írta alá. Elég barátságtalanul fogadta üdvözlésemet, s röviden anyagiasságomat vetette szememre. (A valóságban több, mint 21 számért az akkori ár felét kértem...)

Ez a „haragszom rád” periódus majd öt éven át tartott, s eleinte szinte a köszönésemet sem akarta fogadni. Az évek múltával rájöhetett, hogy ő is veszít, s 1966-ban felkért új műsora felének elkészítésére - mintha mi sem történt volna. Az 1967 elején bemutatásra kerülő műsort a Végeken című hajdútánc-jelenet vezette be. Ebben akrobatikus elemeket is használva alkotott látványos táncot. A „Látó ember” a Herman Ottó tanulmány alapján a balatoni halászok gasztafogatát örököltette meg, s ezt tetőzte be az „Arató-tánc”.

Még 1964-ben a Molnár-tanítványok és -követők kérték Pista bácsit, támogassa közös, önálló műsorukat. El is készült egy összeállítás, a Hatok, Galambos Tibor, Györgyfalvai Katalin, Novák Ferenc, Szigeti Károly, Tímár Sándor és Vásárhelyi László két-két művével. Ebben Szigeti Karcsi két

számával voltam érdekelve, a Magyar verbunk mint „Öreg legények tánca”, és a Hervadj rózsa mint „Néptánc régi sze

Az 1969-es műsorhoz két kisebb folklórszámot csináltam, a virtuóz „Hajdúsági kampóztánc” és a birjáni „Üveges csillagtánc” zenéjét. A műsor gerince azonban a több címet is koptatott közel egyórás IV. szvit volt, mely „Kelet-magyarországi szvit”-nek indult, majd „Ötven év”-re módosult, hogy végül beérje az egyszerű sorszámozott szvittel. A téma miatt a mű kisebb része lett csak feldolgozás, nagyobb részéhez komponált zene kellett. A feladatot megnehezítette, hogy Molnár két részt Bartók Mikrokozmoszának egy-egy számára készített, ezek felhasználása azonban jogi akadályokba ütközött, tehát úgy kellett új zenét írnom, hogy az a bartóki eredeti felépítését, ritmikáját vegye át, de mégis önálló alkotás legyen! A kép vegyességét fokozta, hogy Molnár zsebrádiót is alkalmazott a visszaemlékezés elősegítésére, mintegy szembeállítva a jelent a múlttal. Beleépítette kedvenc költője, Sinka István: Anyám balladát táncol c. versének koreográfiái változatát. (A mű tételei: Előjáték - Séta a faluban - Gyertyástánc - Találkozás - Kubikoskép - Menekülés - Anyám balladát táncol - Sirató - Megjöttek a legények - Bál a faluban - Utójáték). A tételcímek elárulják, hogy Molnár a torzóban maradt „Bíró Ferke” sok ötletét ide építette be.

Molnár 1970-ben megvált együttesétől, nyugalomba vonult. Bár tele volt tervekkel, ezekből már alig tudott valamit megvalósítani. A következő évben Manninger György kérte föl Pista bácsit egy koreográfiára az OKISZ „Erkel” együttes számára. Ez lett a Hétszéki tánc, mely később Szamosmenti táncokra, illetve Szamosmenti emlékre módosult. Lajtha széki gyűjtésének anyagára készítette, de valóban inkább „emlék” lett, mint eredeti. Pista bácsi mindazonáltal igen nagy lelkesedéssel vágott bele a munkába, a táncosok pedig erősen figyelték, de - sajnos - képtelenek voltak kifinomult, összetett, egész testet igénybe vevő mozgáskombinációit elsajátítani, így sok részletszépség elveszett.

Az Erkel-együtteshez Manninger után Galambos került, majd később igazgatóként Vásárhelyi. Ők a Molnár-örökség gondozását vállalták, s a Képeskönyv mellett műsoron tartják az Ostortáncot, a Kapuvári verbunk és csárdást és a Szerelmi táncot, sőt legújabbán a Magyar képeket is.

1972-ben a Budapest Táncegyüttes is műsorra tűzte a teljes Képeskönyvet. Mivel korábban csak részleteket adtak elő a darabból, megragadtam a lehetőséget, s korszerű, új átiratot készítettem, mely figyelembe veszi azt is,

hogy a hiányzó kórus helyett a táncosok énekelnek. Alapjában véve máig ez a feldolgozás érvényes.

A Vasasnál Szigeti Karcsi még 1962-ben vett át két számot Molnártól. A Tánc a munka után átdolgozva, Kalotaszegi táncokként éledt újjá, az önálló *Dudari lakodalmas* pedig a Képeskönyvből került a műsorra.

1975-ben Náfrádi László kérte föl Pista bácsit, hogy koreografáljon a Duna Művészegyüttesnek. Ekkor készítettük a Német-magyar táncokat és a Szlovák-magyar táncokat. E párhuzamos feldolgozásmód egyben az etnikai összefonódásokra, átvételekre is utalt a tánc és zene eszközeivel.

A néptáncmozgalom 1978 szeptemberében ünnepelte Molnár István 70. születésnapját. Az ünnepi műsor a Nemzeti Színház színpadán zajlott le. A műsor első felében a tanítványok számai, a második féldőben Molnár István darabjai szerepeltek. A Képeskönyvet hét különböző tánccsoport tanulta be és adta elő.

A TV ugyancsak rájött, hogy ezt meg kellene örökíteni, s több együttessel készített egy közös képeskönyvet, nagyjából a 78-as felállítás alapján. Erre olyan zenei módosításokat végeztem, melyek a mai igényeknek és lehetőségeknek megfelelnek, s benne voltak az eredeti anyagban: citerákkal és tekerővel színesítettem a hangzást. A felvétel előtt az egészet átbeszéltem Molnárral. Rám bízta, mit teszek. Inkább afelől érdeklődött, mit csinálok egyébként. Szokott tréfás hangján – de komolyan gondolván – figyelmeztetett, hogy ne fecsérlejem magam kis munkákra: többre vagyok hivatott. Ez a beszélgetés is Molnár lakásán történt, ahol nemcsak az ő kifacsart, expresszionista faragásai, gyökérszobrai adtak jellegzetes hangulatot, hanem a kis lakás megnövelésének módja is a két beépített galériával és a fürdőszobával. Az átalakítás nemcsak esztétikailag volt szépen megoldva, hanem ötleteiben is érdekességekkel szolgált: az egyes lépcsőfokok például fióknak, polcnak voltak kiképezve. Ezermesteri képességeit otthon kamatoztatta. Pista bácsi képző- és iparművészeti tevékenysége külön méltatást érdemelne.

Molnárban igen érdekesen keveredett az ösztönösség a tudatossággal. Alapjában véve inkább az első volt rá jellemző, ám ösztönösségén túlmutatott, hogy tudatosan is sokat foglalkozott témájával, ötletével. Köztudomású, hogy szenvedélyes horgász volt. De nem a hal érdekelte, hanem a botot fogva figyelme befelé fordult, s ötleteit forgatta magában. Egy éjszakai

kinntartózkodás a Balaton partján gyakran megérlelt egy-egy koreográfiát. S hogy a halak ezalatt elúsztak - mit számított!

Molnár művészi ideálja a nemzeti balett, a magyar néptáncból kifejlesztett színpadi néptáncművészet volt. A néptánc fő jellegzetességeit nemcsak tudta, de érezte, ismerve a változatok fontosságát a folklórban. Emiatt történt, hogy egy-egy motívumot mindig másként mutatott táncosainak: a lényeg érdekelte, nem a részlet. A részleteket persze ismerni kell, de baj, ha a fától nem látjuk az erdőt. Teljességre törekedett. Nemcsak a tánc, hanem a gyermekjáték, a népdal, a szokásvilág, a ballada is érdekelte. Kedvenc verseit szívesen mondta, nagy meggyőző erővel. Összművészet volt a célja, de ehhez szinte mindent önállóan kellett megteremtenie. Ugyanakkor együttműködésünk során teljesen megbízott munkámban.

A kapcsolatokat illetően azonban Molnár nem volt könnyű ember. Csevegni aligha lehetett vele. Megjegyzései, kritikái igen lényegretörőek voltak, s igaza tudatában nem érdekelte, hogy a másik megsértődik-e. Ilyen természettel nyilván többször összeakadt másokkal, s ha az egyúttal felsőbb hatóság volt, csak nehezítette a helyzetét. Ebből következik, hogy bizony voltak ellenségei, rosszakarói, akik sokszor „keresztbe tettek” neki pályája során. Némelyek szerint üldözési mániája is volt, ha igen, nyilván az előbbi tapasztalatok eredményeként alakulhatott ki. Sokakat tartott ellenségének, olyanokat is, akik tisztelték, s bizonytal nem tettek ellene semmit sem, így pl. Rábai nekicsak becsülte Molnárt, de egy évvel halála előtt arról beszélt velem, miként tudná elérni, hogy a Képeskönyvet az Állami Népi Együttes is előadhassa. Kár, hogy ez akkor nem valósulhatott meg. Késői elégtétel, hogy Tímár 1989-es munkatervében szerepel a mű bemutatása.

Emlékeim egyoldalúan mutatják Molnárt, úgy, ahogy én ismertem. Találkozásaink sajátosságai folytán mást láttam benne, mint a nap sok órájában vele dolgozó táncosok, akik végigélték egy-egy gondolat-ötlet fejlődését a felvázolástól a színpadi megvalósulásig. Az ő vallomásaikkal, emlékeikkel lesz teljes a kép. Végül a sok szubjektív benyomásból előállhat egy objektív kép: Molnár Istvánnak, a magyar néptáncművészet egyik legjelentősebb személyiségének alakja.

Budapest, 1989. májusa

Molnár István koreográfiáihoz írt zenéim:

(A dátum a partitúra elkészítésére utal!)

(A címek változásait a sorrend jelzi.)

SZOT Művészegyüttes

Magyar képeskönyv	52.III.(Vaszy-Vavrinecz)
– átdolgozva	53.VI.
– filmre (Magyar táncképek)	53.XII.
Tánc a munka után	52.VI.
Vasárnap délután a végállomáson	52.VI.
Tyukodi csárdás	52.VII.
Köszöntő	52.X.
Pontozótánc (I.)	52.XI.
Új élet szvit (I.szvit)	53.II.(Bíró Attilával)
Kis szvit	53.IV.
Forgatótánc (Székelyforgó)	54.VII.
Porcsalmai botoló (Szerelmi tánc)	55.III.

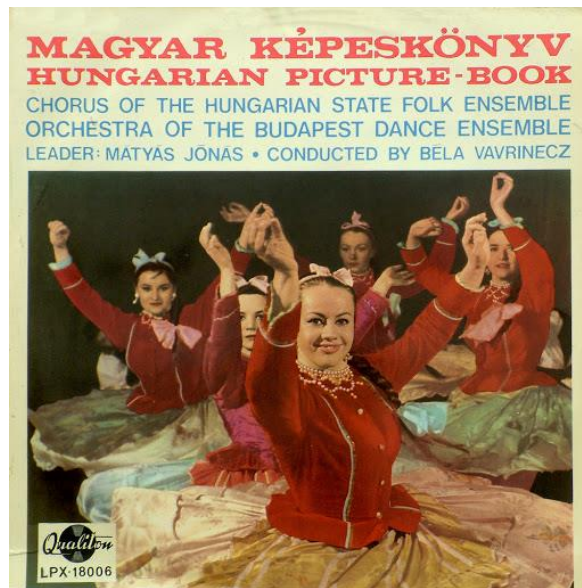
VÁLOGATÁS VAVRINECZ BÉLA KOMPOZÍCIÓIBÓL

UGORJUNK A TÁNCBA...
HUNGARIAN FOLK DANCES
MÁTYÁS JÓNÁS AND HIS FOLK ORCHESTRA
LEADER: BÉLA VAVRINECZ

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (21 felvétel)

© 1969 HUNGAROTON RECORDS LTD.

[Magyar képeskönyv \(18:13\)](#)

[Mezőségi képek \(8:08\)](#)

[I. Rapszódia \(7:40\)](#)

[Széles a Balaton \(5:49\)](#)

[Dunántúli ugrós csárdás \(4:106\)](#)

[Kapunári verbunk és csárdás \(3:54\)](#)

© 1969 HUNGAROTON RECORDS LTD.

[Teljes leírási lista megtekintése \(8 felvétel\)](#)

© 1972 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Teljes lejátszási lista megtekintése (10 felvétel)

© 1976 HUNGAROTON RECORDS LTD

Verbunkos fantázia (7:21)

© 1977 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Vavrinecz Béla Népdalcsokra (4:58)

Vörösmarty zeneiskola: Neerpelti nemzetközi kórusverseny előtti főpróbája (2012 Április)

M.K.N. - Máramarossziget - SZATMÁRNÉMETI SZÉKESEGYHÁZ KÓRUSA (9:24)

Vezényel: VARGA PÉTER

Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz

Vavrinecz Béla: Andocsi Máriához

Bárdos Lajos: Dana, Dana

Romániai Magyar Dalosszövetség Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Máramarossziget - Református Egyházközség 2013. január 20., vasárnap, 16,30 óra Máramarossziget -- Református Templom

Kodály Zoltán Férfikar - Vavrinecz Béla, Végvári Vazul: Budavári toborzó (3:16)

Vavrinecz Béla - Marosszéki dalok (4:40)

A fesztiváldíjas Kapuvári Haydn Vegyeskar Egyesület minősítő műsora

Vavrinecz Béla: Balatoni népdalok (6:19)

2013. augusztus 16-án Devecserben adtuk elő Vavrinecz Béla Balatoni népdalait. Zongorán jómagam: Szünder Nóra kísértem a művet. A Clara Voce Vegyeskart Gabrieli-Kiss József vezényelte.

II. Rhapsody/2. rapszódia (Vavrinecz Béla) (12:08)

Kiskunfélegyházi Koncert Fúvószenekar, vezényel: Sajti Erzsébet

Vavrinecz Béla: Boldogasszony mise, Bevezető ének (2:09)

Veresegyházi Cantemus kórus, Vadász Ágnes vezényletével.

A felvétel a kórus Adventi koncertjén készült.

Vavrinecz Béla - Két Mária ének (3:56)

Boldogasszony Mise 10. Kivonulásra: Boldogasszony Anyánk 1. Bevezető ének: Magyarok Nagyasszonya A 45 éves Veresegyházi Cantemus Kórus ünnepi koncertje Vezényel Vadász Ágnes alapító karnagy

**

Lehota Dezső: Beethoven: D-dúr hegedűverseny, Op. 61. Allegro ma non troppo (23:57)

Lehota Dezső: Beethoven: D-dúr hegedűverseny, Op. 61. Larghetto (10:23)

Lehota Dezső: Beethoven: D-dúr hegedűverseny, Op. 61. Rondo (10:23)

Lehota Dezső: Hacsaturjan: D-moll hegedűverseny, Allegro vivace (10:10)

Lehota Dezső: Hacsaturjan: D-moll hegedűverseny, Allegro Fermezza (15:38)

Aram Hacsaturjan: d-moll hegedűverseny.

Előadják: egyesített MÁV- és Somogy-megyei Filharmonikusok

Szólista: Lehota Dezső

Vezényel: Vavrinecz Béla

1966. 04.12., Kaposvár

KOTTÁK (EMB)

SZÉLES A BALATON

VAVRINECZ Béla
(1925-1980)

① Lassú csárdás

ÉNEK

Szé - les a Ba - la - ton
Sej, haj, é - des - a - nyám

ZONGORA

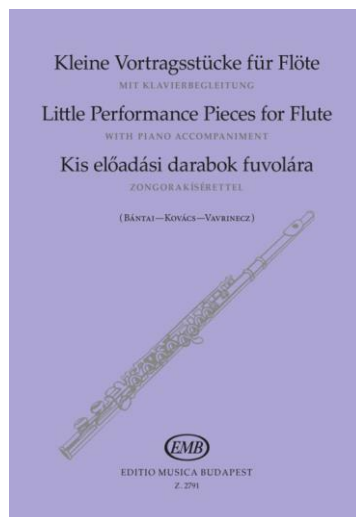
f *(nyers tónus)*

al - cet in - ga - do - rik, Szo - rel - mes a lo - gó - gy an - dít! há - za -
huszár a szo - re - tőm. El - vit - te, el - vit - te szo - bí - ba a

so - dák, Szo - rel - mes ne vol - na nem is há - za - sod - na,
ken - dőm, Sej, haj, csak a ne - vem rá ne vol - na ír - va,

EDITIO MUSICA BUDAPEST
Universal Music Publishing Editio Musica Budapest Zeneműkiadó Kft.
H-1370 Budapest, P.O.B. 322 • Tel.: +36 1 236 1100
E-mail: info.emb@umusic.com • Internet: www.umpeb.com
© 1953 by Universal Music Publishing Editio Musica Budapest

Z. 1606

A zeneiskolák alsóbb évfolyamainak fuvolistái számára kínál válogatást a három elismert pedagógus, Bántai Vilmos, Kovács Imre és Vavrinecz Béla által közreadott kiadvány. A kötet a jeles barokk és bécsi klasszikus zeneszerzők kompozícióit tartalmazza, köztük Arcangelo Corelli Sarabande-ját, Christoph Willibald Gluck Orfeusz operájának részletét (Boldog lelkek tánca), Joseph Haydn Szerenádját, vagy Franz Schubert Andantéját. Az évtizedek próbáját kiállt kiadvány változatos hangnemű és karakterű darabjai a fuvolisták és zongoristák kamarazenei repertoárjának is alapjául szolgálhatnak.

Tartalomjegyzék

1. Vivaldi, Antonio: Larghetto
2. Corelli, Arcangelo: Sarabande
3. Purcell, Henry: Menüett
4. Telemann, Georg Philipp: Menüett
5. Bach, Johann Sebastian: Menüett
6. Bach, Johann Sebastian: Musette
7. Quantz, Johann Joachim: Andante
8. Gluck, Christoph Willibald: Boldog lelkek tánca az Orfeusz c. operából
9. Haydn, Franz Joseph: Szerenád
10. Mozart, Wolfgang Amadeus: Andantino
11. Beethoven, Ludwig van: Andante
12. Schubert, Franz: Andante

Larghetto

A. VIVALDI
(1678-1741)

Larghetto cantabile

Flauto

Pianoforte

The musical score is written for Flauto (Flute) and Pianoforte (Piano). The Flute part is in treble clef, and the Piano part is in grand staff (treble and bass clefs). The key signature has one sharp (F#), and the time signature is 12/8. The tempo is marked 'Larghetto cantabile'. The score consists of four systems of music. The first system starts with a piano (p) dynamic. The second system includes a pianissimo (pp) dynamic. The third system starts with a piano (p) dynamic. The fourth system includes a crescendo marking and a forte (f) dynamic. The score is watermarked with 'Z. 2791'.

Andante

J. J. QUANTZ
(1697–1773)

Andante moderato

The musical score is written for a single melodic line (likely flute or violin) and a piano accompaniment. The key signature is B-flat major (two flats) and the time signature is 3/4. The tempo is marked 'Andante moderato'. The score consists of three systems of music. The first system begins with a piano (p) and expressive (espr.) marking. The second system continues the melodic and harmonic development. The third system concludes with a piano (p) and expressive (espr.) marking, and a final chord. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings.